

Стецюк Наталія Миколаївна
Бойчук Орест Ігорович

Westbindung чи Ostpolitik: Росія в зовнішньополітичних орієнтирах Федеративної Республіки Німеччина

УДК 327(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-1.19>

Стецюк Наталія Миколаївна
кандидат історичних наук,
завідувач кафедри міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ,
Україна
ORCID: 0000-0002-9285-2045

Бойчук Орест Ігорович
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ,
Україна
ORCID: 0000-0002-0433-365X

Наукова стаття присвячена аналізу зовнішньої політики Німеччини щодо Росії. Особливо наголошено на відмінності між Ostpolitik та Westbindung. Авторі стверджують, що принцип „Russia first” у зовнішній політиці Німеччини сформувався за каденції Г. Шрьодера. У подальшому згаданий принцип трансформувалася у так звану політику «Russlandversteher», яка сформувалася серед німецького політикуму ставлення до Росії крізь призму замирення вимог. Будь-які порушення міжнародних угод чи прав людини в Російській Федерації сприймалися крізь пальці. Зазначено, що зовнішня політика Німеччини ґрунтується на принципі Zivilmacht, який визнає провадження зовнішньої політики країни на чітко визначених цінностях, які виключають використання військових засобів для досягнення зовнішньополітичних цілей країни.

Німецька зовнішня політика завжди відчувала сентименти щодо Російської Федерації. Одразу після завершення Другої світової війни, розпочався новий етап взаємодій, хоча був він і конфліктогенним. Необхідно занотувати, що ще до приходу СДПН до влади в кінці 60-х рр., активно між країнами пропрацьовували моделі майбутніх взаємовідносин

Орестом наголосити, що Ostpolitik Німеччини, яка вперше була запропонована соціал-демократами та активно ними впроваджується є частиною боротьби з впливом Сполучених Штатів Америки на континенті. Це один з головних аргументів соціал-демократів. На думку авторів не слід виключати, що чималу роль в формуванні політики «Russia first» відіграли лобі фінансових кіл наближених до соціал-демократів.

Стверджено, що Україна зараз має унікальний шанс реформувати пріоритети зовнішньої політики офіційного Берліну дистанціювавши Німеччину від Росії. Побудова нових взаємовідносин між Україною та Німеччиною повинна базуватися на розумінні корінних принципів зовнішньої політики Zivilmacht. Крім того, необхідно дедалі глибше розуміти розстановку політичних сил в країні для того, щоб вибудувати успішну стратегію щодо Німеччини.

Ключові слова: зовнішня політика Німеччини, Ostpolitik, Westbindung, Russia first, Zivilmacht, Росія.

Постановка проблеми. Формування порядку денного в регіоні Центральної та Східної Європи в багатьох аспектах залежить від стану відносин між Федеративною Республікою Німеччини (ФРН) та Російською Федерацією (РФ).

Німеччина є країною-лідером Європейського Союзу та часто визначає ставлення Європейського Союзу до явищ, які мають місце в міжнародних відносинах. Крім того офіційний Берлін напряму визначає бюджетну політику країн-членів, особливо помітним це є в контексті кризи в Греції та Іспанії, яка розпочалася ще в кінці минулого десятиріччя і надалі мала вплив на багатосторонні відносини в ЄС в 2010–2015 рр. [1].

Активна роль Німеччини чи навіть головна роль офіційного Берліну простежувалася в рамках міграційної кризи, яка сформувалася внаслідок громадянської війни в Сирії [2]. Втім, домінування Німеччини в ЄС викликало невдоволення молодших партнерів по організації та призводило до політичних криз навіть в контексті згаданих подій [3], [4]. Німецький політикум в більшій мірі не розумів невдоволення зі сторони цих країн, адже вважав, що німецький педантизм є правильним та раціональним.

З іншого боку Російська Федерація ще з середини 90-х рр. минулого століття взяла курс на

поступове відновлення Російської Імперії. На зміну атлантизму, який домінував після розпаду Радянського Союзу, приходять неоєвразійство, яке в свою чергу є концепцією неоімперіалізму [5, с. 10–34]. Остання базуючись на «русском мире» прагне зробити поділ сфер впливу між США та Росією в Європі [6]. Цікавим виглядає, що в цьому поділі європейські партнери Росії позбавлені права голосу. Ба більше того частина країн Європи, а саме Центральної та Східної, мають відійти до російської сфери впливу.

Після нового етапу агресії Росії щодо України в 2014 р. залишається помітна амбівалентна політика Німеччини щодо Росії з приводу українського питання, результатом чого стало повноцінне військове вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. Навіть після лютого 2022 р. Німеччина намагалася втриматися від радикальних кроків, які б зашкодили двостороннім російсько-німецьким відносинам. Вже в березні–квітні 2022 р. помітні зрушення в німецькій політиці щодо Росії, втім ці кроки виглядають надалі занадто обережними та вочевидь не сприяють Україні.

Для України зараз є одним з ключових завдань зрозуміти основні імперативи Німеччини щодо Росії з метою вибудови якісної взаємодії між Україною та Німеччиною. Крім того, в українському

академічному дискурсі слабо присутні наукові дискусії щодо російсько-німецьких відносин, що підкреслює актуальність нашого дослідження.

Метою наукової розвідки виступає аналіз зовнішньополітичних імперативів Німеччини та місця Росії в зовнішній політиці Федеративної Республіки Німеччини після початку прямої агресії РФ в Україні в 2014 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема російсько-німецьких відносин та сучасної зовнішньої політики перебуває поза увагою українських вчених. Втім дослідження зовнішньої політики Німеччини не є новим в українському академічному дискурсі. Серед українських авторів, які займаються зовнішньою політикою Німеччини можна виокремити таких як: М. Веклюк, Г. Івасюк, В. Мойсюк. Політику Німеччини щодо держав Центральної та Східної Європи висвітлено у працях Г. Харлан. Вагомий внесок в розуміння історії становлення зовнішньої політики Німеччини після об'єднання зробив академік А. Кудряченко.

Серед польських авторів зовнішньою політикою Німеччини займаються С. Жерко, Б. Кошель, Р. Формусевич, Е. Чьомер. Окремо слід виокремити таких зарубіжних авторів як: Р. Гьотц, Я. Еберле, А. Міскімон, М. Сідді, Л. Фікс, Т. Форсберг.

Виклад основного матеріалу. Німеччина після завершення Другої світової війни постала перед складним вибором. Новий канцлер Західної Німеччини К. Аденауер сформував концепцію «Westbindung», яка проголошувала тісну співпрацю із Заходом та поглиблення трансатлантичних відносин. Втім з другого боку існувала концепція Ostpolitik, в рамках якої пізніше формувався російський напрямок зовнішньої політики.

Russlandpolitik має довгу історію взаємовідносин. Польський науковець-германознавець С. Жерко твердить про «якусь» історично вкорінену захопленість Росією серед німецького політикуму та суспільства [7, с. 7]. Навіть після Другої світової війни в 50-х рр. канцлер К. Аденауер здійснив офіційний візит до Москви². Втім до початку 70-х рр. минулого століття не мали конкретних результатів, а саме політичної підтримки зі сторони федерального уряду. Westbindung надалі домінував навіть попри візит М. Хрущова до Бону в 1964 р.

В той час Німеччина перебувала під впливом двох політичних тенденцій: моральної відповідальності за Другу світову війну та необхідності об'єднання розділеної Німеччини. Під час візиту в 1956 р. тодішнього канцлера схилили до покращення відносин з Радянським Союзом з метою негайного об'єднання Німеччини. Взамін офіційний курс Бону повинен був стати нейтральним. Однак

політичне керівництво побоювалося наслідків для економіки та послаблення своїх позицій через відхід від відповідальності за початок Другої світової війни. Все це могло мати місце в контексті проголошення нейтральності ФРН [7, с. 34–40].

Однак ідейне оформлення повернення зовнішньої політики до Ostpolitik вже почало формуватися серед ліберальних кіл, які закликали до більш тісного контакту з східними сусідами. Моделі формування нового виміру взаємовідносин походили зі сторони християнських кіл [8, с. 498]. Християнські кола в 1963 р. розуміючи неможливість в тому періоді досягнути об'єднання Німеччини через ідеологічне протистояння запропонували на той час революційний погляд на стосунки з Радянським Союзом. Ostpolitik ідейно протилежний до Westbindung, запропонований у 1963 р. Е. Баром мав на меті розірвати замкнене коло та розпочати зміни у відносинах з комуністичним режимом крізь призму концепту Wandel durch Handel³ [9].

Вже в 1970 р. ці ідеї перетворилися в дійсність тодішнім канцлером, політиком від Соціал-демократичної партії Німеччини (СДПН) В. Брандтом. Саме з цього періоду Ostpolitik повертається до політичної дійсності. В той час розвиток відносин з Радянським Союзом став чимось на кшталт нового бачення та політики розрядки.

У 80-х рр. політика розвитку відносин з Радянським Союзом продовжилася. Г. Коль представник Християнсько-демократичного Союзу (ХДС) продовжив політику добрих стосунків з Радянським Союзом. Фактично відбувалося поглиблення економічних контактів між обома країнами. Така політика дала свої результати, адже маючи добрі стосунки з М. Горбачовим, Г. Колю доволі легко вдалося отримати погодження зі сторони очільника Кремля на об'єднання Німеччини [7, с. 44].

Г. Коль модифікував стратегію Wandel durch Handel на Wandel durch Verflechtung⁴ пропагуючи те, що трансформаційні процеси в Російській Федерації необхідно підтримувати шляхом переплетіння як інтересів Європи, так і інтересів Російської Федерації. Німеччина на початку 90-х рр. стала наслідницею Ostpolitik, яку пропонували соціал-демократи в 70–на початку 80-х рр [10, с. 12]. Г. Коль та й загалом політичне середовище тогочасної Німеччини вважали, що мирну та розвинену Європу неможливо створити без співпраці з Російською Федерацією. Втім Росія не стояла на першому плані в тогочасній Ostpolitik Німеччини. Набагато важливішими для Г. Коля стали дві речі – міжнародне визнання об'єднаної Німеччини та налагодження стосунків з країнами постсоціалістичного табору. Трансатлантичні відносини для Г. Коля були важливими та й загалом це відповідало доктрині християнських демо-

1 Автор вжив слово «якусь» тим самим зазначає те, що не є цілком зрозумілим бажання німецького політикуму раз за разом повертатися до поглиблення двосторонніх відносин.

2 Відносини з Радянським Союзом продовжувалися всупереч доктрині Гальштейна.

3 Трансформація через торгівлю.

4 Трансформація через переплетіння.

кратів та Християнсько-соціальної партії (ХСС) [11, с. 3].

Вибір В. Брандтом нової стратегії щодо Радянського Союзу та продовження цієї стратегії Г. Колем дали свої результати – Німеччина об'єдналася. Це був успіх зовнішньої політики ФРН. За підтримку об'єднання Німеччини зі сторони офіційного Кремля Росія отримала чималі фінансові дивіденди, які призначалися для трансформаційних процесів російської економіки [11].

Повернення до Ostpolitik відбулося в 1998 р., коли до влади в Німеччині повернулися соціал-демократи. Канцлер Г. Шрöder розпочав інтенсивніше впроваджувати східний вектор зовнішньої політики. На відміну від свого попередника, Г. Шрöder залишив поза увагою своїх найближчих східних сусідів, а зовнішня політика формувалася на основі принципу «Russia first» [12, с. 2].

Форсування російського вектору зовнішньої політики було спричинене частково економічними інтересами, про що Г. Шрöder зазначав не раз [13]. Російсько-німецькі відносини подавали ознаки стратегічного партнерства [14, с. 140]. Більше того канцлер Німеччини перетворив відносини на міжособистісні та дружні, що надовго детермінувало білатеральні взаємини та має вплив і в контексті сучасної агресивної політики Російської Федерації в Україні. В одному зі свого інтерв'ю під час візиту до Москви Г. Шрöder підкреслював важливе місце російського ринку для німецьких інвестицій [15]. Втім не варто перебільшувати економічну складову взаємовідносин.

Як свідчать дані з 2005 р. економічна складова двосторонніх відносин не пояснює прагнення офіційного Берліну. Станом на першу половину 2005 р. частка Росії в німецькому імпорті становила 3,5 %, а частка експорту до Росії становила лише 2 % [11, с. 2]. Економічна статистика з кінця 2021 р. ще більше вражаюча. Росія перебувала на останніх місцях торгівельного балансу Німеччини. Згідно з інформацією FAZ обсяг зовнішньої торгівлі між Німеччиною та Російською Федерацією у 2021 р. становив 2,3 %. Для порівняння обсяг зовнішньої торгівлі з Чехією становив 3,7 %, а з Польщею був на рівні 5,7 % від загального обсягу зовнішньої торгівлі Німеччини [16].

Політична традиція Німеччини, яка сформувалася після завершення Другої світової війни залишила свій слід на процес формування зовнішньої політики в Німеччині. Загальна тенденція німецької зовнішньої політики та процесу прийняття зовнішньополітичних рішень здійснюється в рамках концепту Zivilmacht⁵. Б. Рігле характеризуючи концепцію Zivilmacht стверджує, що зовнішня політика Німеччини реалізовується на дотриманні певних цінностей. Згідно німецьким політологом

та дослідником Європейського Союзу, Німеччина керується наступними цінностями, які притаманні Zivilmacht: несилове вирішення міжнародних конфліктів; вирішальна роль права в міжнародних відносинах; демократичний процес прийняття рішень та суспільна рівність [17, с. 144]. Саме на цих чотирьох цінностях реалізуються концепції Westbindung та Ostpolitik.

Ідеалістичне сприйняття міжнародних явищ в Німеччині не передбачає використання військової сили під час реалізації зовнішньої політики країни. Zivilmacht як загальний концептуальний підхід до зовнішньополітичної поведінки Німеччини на міжнародній арені означає, що «сильна Німеччина повинна бути побудована на не мілітаристських аспектах» [18, с. 34]. Звідси в Німеччині специфічне сприйняття НАТО як військової-політичного блоку. Вочевидь широко відомо, що основним завданням НАТО є формування безпечного та мирного світу на основах ліберальних свобод та демократії [19]. Втім для Німеччини це є виключно важливим, а політика Альянсу в на початку XXI ст. була мілітарною, що і призвело до поглиблення двосторонніх відносин між Москвою та Берліном на початку 2000-х рр.

Рішення США про інтервенцію до Іраку йшло всупереч німецького розуміння провадження зовнішньої політики. Соціал-демократи вважали, що Вашингтон зловживає своїм статусом заради досягнення власних національних та економічних інтересів [20]. Тогочасна політика США йшла в розріз постулатам Zivilmacht. В Німеччині розпочалися розмови щодо створення окремої військової структури на кшталт НАТО [20]. Німеччина мала подвійний підхід до НАТО. З одного боку політикум розумів його важливість, втім не намагався досягнути 2% видатків на оборону як того вимагає Альянс [21], а з іншого боку намагався перетворити його на більше політичний блок, знову ж таки нівелюючи військову частину.

Після приходу до влади В. Путіна серед європейців поширилася думка, що можливо модернізувати Російську Федерацію у бік ліберальної країни. Навіть у США існували прагнення на початку 2000-х рр. трансформувати відносини з офіційним Кремлем. Втім проведення гуманітарної інтервенції США та деяких інших країн до Іраку без рішення Ради Безпеки ООН поклато край цим прагненням. На думку політиків у Росії, США через свою гегемонічну зовнішню політику підриває авторитет Росії та шкодить національним інтересам Росії. Політичні кола в Росії не хотіли миритися з тим, що Росія не є тою потугою, якою був Радянський Союз, пропагувала концепція євразійства [22].

Офіційна Москва перебувала в пошуку стабільного та сильного партнера для просування власних інтересів. Друга Чеченська війна вдарила по міжнародному іміджу Росії, тому постало необхід-

ним знайти «адвоката» своїх інтересів та політики.

Зближення обох країн не стало чимось неочікуваним. Це відповідало інтересам обох країн. Більше того це навіть стало економічно вигідним. Росія отримувала необхідні ресурси для власної модернізації, а Німеччина мала підтримку *Zivilmacht* зі сторони Росії. Близький соратник Г. Шрьодера Ф. В. Штайнмаєр в 2007 р. заявив, що розвиток відносин з Росією буде допомагати модернізації країни та зміцнить безпеку структуру на континенті Європи. «Росія не є ідеальною демократією і не має давніх демократичних традицій. Але в інтересах Європи допомогти закріпити європейські цінності в Росії та сприяти тісним зв'язкам з нашим континентом» [23] – заявив Ф. В. Штайнмаєр.

Геополітична ситуація у світі та дебати, які тривали щодо розширення НАТО та ЄС на Схід сприяли розвитку двосторонніх відносин, що вивели їх із рангу стратегічних на рівень дружніх та міжособистісних. З цього періоду в німецькій політичній думці утверджується розуміння Росії як чи не найважливішого соратника у побудові безпечного континенту. Більше того викристалізуються політика *Russlandverstehers* [24]. Як констатував політичний оглядач М. Корнітчіт у статті для *Політіко*, Німеччина в подальшому перетворилася на ту, хто пробачав Росії явно недемократичні кроки [24].

Після зміни політичного ландшафту в Німеччині у 2005 р., де до влади прийшли ХДС-ХСС, з'явилися очікування, що німецька політика щодо Росії зміниться. Стверджувалося, що минуле А. Меркель відіграє в цьому значну роль, адже вона у 80-х рр. мала стосунок до дисидентських рухів у НДР та розуміла поведінку В. Путіна [25, с. 22–23]. Втім конкретних кроків не відбулося. Німеччина надалі продовжувала свою політику «*Russia first*». Причиною стало те, що в урядова коаліція складалася разом з соціал-демократами, а портфель міністра закордонних справ обійняв В. В. Штайнмаєр.

Після відходу з поста канцлера Г. Шрьодера у німецькому політикумі відбувалася конкуренція між двома концепціями: *Westbindung*, яку завжди підтримували християнські демократи та *Ostpolitik*, як була ядром зовнішньополітичних уявлень соціал-демократів. Сама конкуренція та погляди соціал-демократів як найкраще пояснює їхнє ставлення до США та Росії.

Зміни відбулися, а відносини з міжособистісних переформувалися на ділові та стратегічні. Не було жодних міжособистісних дружніх контактів на відміну від періоду Г. Шрьодера [26]. В той час А. Меркель намагалася відновити трансатлантичний діалог, який ослабився та знайти підтримку її прагнення для реформування ООН з метою включення Німеччини до числа постійних членів Ради Безпеки ООН [27]. Ф. В. Штайнмаєр навпаки виступав за підтримку відносин з Росією. Навіть

більше, в 2007 р. він відкрито критикував політику канцлера щодо Росії [28].

Підтримки *Ostpolitik* серед соціал-демократів – це не лише поглиблення двосторонніх відносин з Росією. Це в першу чергу боротьба з втручанням США в європейські справи. Соціал-демократи, особливо глава парламентської групи СДПН у Бундестазі у 2017 р. критикував політику США у Європі та навіть закликав про виведення всіх військ зі сторони США з Німеччини, навіть розміщених ядерних боєголовок [29].

Через політичний тиск у середині країни А. Меркель обрала інтенсифікацію відносин з Російською Федерацією та в 2007 р. оголосила Партнерство задля модернізації, інертно відреагувала на російську інтервенцію до Грузії в серпні 2008 р. і заблокувала рішення про надання членства України та Грузії на Саміті в Будапешті в 2008 р. Для А. Меркель новий лідер, який прийшов на зміну В. Путіна став тим, таким очікуваним, наслідком модернізації та трансформації Росії в напрямку вільної демократії [30].

Політичні події в Росії в 2012 р. спровокували значні зрушення в політиці Німеччини щодо Росії. Повернення В. Путіна до влади, судові процеси проти ЛГБТ-спільнот [31] та закриття німецьких науково-дослідних фондів [32] перетворили відносини між Німеччиною та Росією на «льодовиковий період» (англ. *Ice age*) [25], [33]. Серед німецького політикуму зрозуміли, що концепція *Ostpolitik* на основі концепції *Wende durch Annäherung*⁶ зазнає краху. Особливо в Німеччині були розчаровані ставленням Росії до прав людини [34]. Фактично Німеччина вже з 2012 р. робить перегляд двосторонніх відносин з Росією та розуміє, що статус адвоката для російських інтересів йде в розріз *Zivilmacht*. Подальше продовження кризи у двосторонніх відносинах стосувалося України. Анексія Криму та де-факто вторгнення Росії в Донецьку та Луганську області надалі поглибили кризу у відносинах. Події в Україні викликали страх у німецького політикуму. Дехто навіть зазначає, що це помилка Східного Партнерства [35], втім не можемо з цим погодитися. Все ж це була помилка в німецькій стратегії «*Russia first*».

Фінський політолог Б. Фортберг стверджує, що в період 2012-2014 рр. почалася зміни в сприйнятті політики *Ostpolitik*, проте залишався серйозний лобізм зі сторони соціал-демократів. В період каденції А. Меркель зовнішньополітичне відомство лише один раз було не в руках соціал-демократів – 2009-2013 р., де цей пост обіймав представник Вільної демократичної партії Німеччини Г. Вестервелле. Останній не мав чіткої зовнішньо-

6 Трансформація через зближення. Йшла мова про культурне, економічне та політичне. Меркель модифікувала стратегію Г. Коля, який наголошував лише на встановленні відносин у різних сферах. А. Меркель наголосила, що необхідно поглиблювати ці відносини тим самим зближати дві країни.

політичної стратегії, а радше, як зазначає Б. Форстберг, продовжував попередню політику соціал-демократів [9].

Насправді це наступна причина тісних відносин між Німеччиною та Росією. Сучасне ядро прийняття рішення в СДПН, серед них і Ф. В. Штайнмаєр, сформувалося ще в той час, коли Г. Шрьодер був прем'єр-міністром Нижньої Саксонії. Це свого роду політичний клуб, який через особисті контакти впливав на політичні рішення в країні [36]. Навколо соціал-демократів створилося економічне лобі, яке бачило перспективи в інвестиціях до РФ. Серед них і група Siemens [37]. Так само міцне лобі було під час початку побудови «Північного потоку», а пізніше «Північного потоку-2».

Мотивуючи свою політику щодо Російської Федерації після 2014 р., Німеччина надає три наступні аргументи: розширення НАТО на східний фланг; недостатня увага до вимог Росії зі сторони Заходу; неналежне управління Східним Партнерством зі сторони ЄС.

Найбільш важливим є перший аргумент стосовно розширення НАТО, котрий повторює думку російського істеблішменту. Зрозуміло, що це маніпуляція подіями з боку Російської Федерації, адже не було жодного усного чи письмового ствердження зі сторони США чи інших країн-членів НАТО щодо нерозширення на Схід [38]. Втім Ф. В. Штайнмаєр надалі продовжував цей аргумент та навіть у 2016 р. зазначив, що винним у конфлікті на Сході України є НАТО та «брязкання зброєю» країнами-членами, натякаючи на Польщу та США [39].

Якщо аналізувати політику А. Меркель щодо Росії після проведення так званого референдуму в Криму – це політика балансування [40]. Вона надалі підтримувала пропозицію щодо продовження тісних відносин [41] з РФ, однак вводила м'які санкції. Єдиним шляхом вирішення ситуації на Сході мали стати переговори [42]. Тут навіть соціал-демократи почали критикувати Російську Федерацію. А пізніше В. Шойбле Міністр фінансів Німеччини, соціал-демократ порівняв анексію Криму з анексією Судетської області Гітлером [43].

Насправді після 2014 р. німецький політикум як і ліберали, так і консерватори не розуміли що робити. В. В. Штайнмаєр спочатку критикував санкції проти Росії, а потім їх підтримав [44]. На нашу думку пояснення очевидне – соціал-демократи надалі підтримували Ostpolitik, втім почали зміщувати акценти з стратегії «Russia first» на виключну роль ЄС під час вирішення Європейських справ.

Найбільше проблем викликало питання газопроводів. Насправді, Німеччина занадто сильно почала залежати від російського газу. Бажання забезпечити свою енергетичну стабільність призвело до того, що німецький політикум попав в підготовлені тенета зі сторони Росії. Протягом 2000-х рр. Російська Федерація послідовно зни-

щувала бізнесовий імідж України в частині газових поставок, тому прагнула побудувати обхідні шляхи. До того ж такий великий інвестиційний проект надав економічні переваги для економічних груп, які тісно співпрацюють з Російською Федерацією. Насправді, як було наголошено Росія не є пріоритетом в економічних інтересах Німеччини, втім бізнесове лобі все ж відіграє велику роль в політиці Німеччини. Так під час робочого візиту Виконавчого директора Siemens до Путіна, перший відкидав будь-яку можливість введення санкцій проти Росії [45].

Політика щодо Росії змінилася в контексті довіри та формування партнерських відносин. Стратегічні відносини надалі були прийнятною перспективою для Німеччини. Все це відповідало як і концепту Zivilmacht, та Ostpolitik СДПН [25, с. 38–39]. Почалися вибудовуватися суто раціональні відносини без сентиментів на кшталт модернізації Росії [46]. Втім СДПН і надалі підтримував тісні відносини з Російською Федерацією, беручи до уваги факти обрання Г. Шрьодера до Ради Директорів «Роснефть» [47].

В подальшому відбувалося загострення двосторонніх відносин. Попри намагання А. Меркель уникнути поглиблення кризи у відносинах, вона все ж відбулася та була причинена самою Росією, а саме отруєнням О. Навального. Німецька сторона сприйняла це як прояв грубого порушення прав людини. Це було не до сприйняття. Більше того вже тоді, соціал-демократ, Міністр закордонних справ Г. Маас зазначив, що можливе припинення проекту «Північний потік-2» [48]. Втім після повернення до Росії О. Навальний відправився до в'язниці за сфальшованими звинуваченнями, а проект надалі існував. Важко робити конкретні висновки, втім можемо вказати на такі припущення: лобістські бізнес-кола наближені до соціал-демократів отримували сприяння як зі сторони Німеччини так і з сторони Росії та підтримували будівництво проекту; бажання встановити стабільні поставки газу в обхід України через те, що систематично знищувався бізнес-імідж офіційного Києва як стабільного партнера; виключна роль концепту Zivilmacht в реалізації зовнішньої політики ФРН, де навіть через порушення права як міжнародного, так внутрішнього в Росії, політичні кола в Берліні бачили можливість модернізації Росії у напрямку демократії.

Одразу після обрання О. Шольца канцлером ФРН, політика щодо Росії йшла в тому ж руслі. Не було конкретних змін. У коаліційній угоді між СДПН від 24 листопада 2021 р. зазначено, що Німеччина надалі буде підтримувати плідні відносини з Росією, хоча вже не було згадки про стратегічний рівень [49, с. 155].

Найбільше проблем викликало питання газопроводів. Насправді, Німеччина занадто сильно

почала залежати від російського газу. Бажання забезпечити свою енергетичну стабільність призвело до того, що німецький політикум попав в підготовлені тенети зі сторони Росії. Протягом 2000-х рр. Російська Федерація послідовно знищувала бізнесовий імідж України в частині газових поставок, тому офіційний Берлін прагнув побудувати обхідні шляхи, через які, незалежно від політичної ситуації, стабільно поставлявся газ. До того ж такий великий інвестиційний проєкт надав економічні переваги для економічних груп, які тісно співпрацюють з Російською Федерацією. Насправді, як було наголошено Росія не була основним економічним партнером Німеччини, втім бізнесове лобі все ж відіграє велику роль в політиці Німеччини. Так під час робочого візиту Виконавчого директора Siemens до Путіна, перший відкидав будь-яку можливість введення санкцій проти Росії [45].

О. Шольц, як і А. Меркель, зазначав, що побудова «Північного потоку-2» – це лише економічний проєкт. Хоча це видається малоімовірним. Це був стратегічний проєкт беручи до уваги те, що канцлер А. Меркель здійснила офіційний візит до Вашингтону, де між іншим обговорювалося питання санкцій щодо газогону. США призупинили санаційну політику щодо проєкту через те, що в нім було задіяно багато німецьких інвестиційних компаній [50].

Не варто очікувати, що початок війни 24 лютого 2022 р. був несподіванкою для німецького уряду. Можливо після візиту О. Шольца до Москви 15 лютого 2022 р. була надія на деескалацію, однак вона була лише у канцлера [51]. Скоріш за все у більшості німецького політикуму вже було розуміння невідворотності війни [52]. Більше того, німецький політикум сподівався, що ця війна скоро завершить на користь Росії, а на Сході сформується стабільність [24], [53]. Завжди потрібно розуміти, що для Німеччини є важливішим крихкий мир, який може перерости в стабільність, ніж відкритий конфлікт, який важко буде врегулювати дипломатією [54].

Висновки. На основі аналізу може зробити наступні висновки.

Політичне поле в Німеччині є доволі складним та не завжди основні дійові особи знаходять в Берліні. З іншого боку Німеччина має свої власні інтереси та завжди їх дотримувалася. Втім це не означає, що не було помилки у реалізації цих інтересів.

Зовнішня політика щодо Росії – це завжди був баланс між Westbindung та Oспolitik. Зазвичай християн-демократи та християн-соціалісти дотримувалися трансатлантичного виміру зовнішньої політики, а соціал-демократи, навпроти, східного напрямку. Саме соціал-демократи домоглися того, що східний вимір політики елімінував ближчі географічно країни та сформувався принцип «Russia first» в Oспolitik.

Буд-який вектор політики чи то західний, чи то східний базується на концепті Zivilmacht, який заснований на беззастережному дотриманні міжнародних договорів, навіть якщо твій vis-a-vis порушує норми. У підсумку це створило явище в політичному, та і в інтелектуальному також, істеблішменті Німеччини повсюдного розуміння Росії та прийняття її кроків – Russlandverstehet. Дуже часто серед німецького політичного середовища звучать заяви про те, що НАТО є причиною «нестабільності» у Східній Європі. Нажаль це призвело до того, що Німеччина опинилася в російській пастці, підминивши свої національні інтереси, енергетичною стабільністю.

Причини м'якої політики щодо Росії варто також шукати в політиці соціал-демократів. Останні завжди прагнули обмежити вплив США на континенті, а Realpolitik Вашингтону завжди загостріював це прагнення. Не варто виключати лобіювання інтересів Росії як через бізнес-кола, так і через політиків. З 1998 р. до тепер (окрім каденції Г. Мааса) соціал-демократи мали виключний валив на зовнішню політику Німеччини.

Як наслідок Україна опинилася в невідгодному середовищі. У випадку захоплення Києва, Німеччина сприйняла б цей факт як доконаний та надалі проводила б політику замирювання Росії. Це й стан необхідно змінювати. Для офіційного Києва постає необхідність вибудувати відносини з Німеччиною на основі довгострокової стратегії. На нашу думку це можливо зробити лише разом з країнами-сусідами, для прикладу Польщею. Наразі відносини з Німеччиною нагадують більше тактичні маневри, ніж чітке розуміння ситуації. Життєвоважливим для України постає необхідність дистанціювати Німеччину від Росії, а це займатиме багато часу, адже німецький педантизм, який впевнений у своїй правоті дуже довго мінятиме свою стратегію. Наступним, і що найважливішим, є те, що Україні повинна домогтися політики не лише балансування між Києвом та Москвою, а чітко перетягнути її на свій бік, адже Russlandverstehers надалі домінує в Німеччині. Для цього є зараз унікальна можливість. Зовнішня політика соціал-демократів перебуває в кризі та постійно критикується з боку суспільства та медіа. Політики повинні будуть шукати нових стратегій для реалізації Oспolitik, і Україна може стати відповіддю на ці пошуки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Grecja – tragedia trwa. URL: <https://www.forbes.pl/gielda/jak-doszlo-do-kryzysu-gospodarczego-w-grecji/vwxh3n4> (date of access: 08.11.2022).
2. Węc J. Niemcy wobec kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej w latach 2011 – 2016. *Politeja*. Vol. 4. Pp. 273–309. doi: <https://doi.org/10.12797/Politeja.14.2017.49.15>.
3. Tendera-Właszczuk H. Kryzys migracyjny zagrożeniem dla realizacji projektu zjednoczonej

Europe. *Immigration crisis as a threat to the United Europe project*. URL: <https://repozytorium.ka.edu.pl/handle/11315/20297> (date of access: 08.11.2022.)

4. Niemcy. Jest oficjalna odpowiedź ws. reparacji dla Grecji. URL: <https://www.dw.com/pl/niemcy-jest-oficjalna-odpowiedz%C5%BA-ws-reparacji-dla-grecji/a-50892945> (date of access 12.11.2022).

5. Tsygankov A. *Russia's Foreign Policy Change and Continuity in National Identity*. Fourth edition. London-New York: Rowman & Littlefield, 2016. 514 p.

6. Головченко В. Витоки агресивності зовнішньої політики Росії. *Київські історичні студії*. Вип. 2. 2016. С. 68–75.

7. Żerko S. *Niemcy wobec Rosji. Zarys historii niemieckiej Roslandpolitik*. Poznań: Instytut Zachodni. URL: <https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.iz.poznan.pl%2Fplik%2Cspobierz%2C4735%2C833a0166bafabcf6fcb%2F147e745c08ef%2FIZPP402022Niemcy%2520wobec%2520Rosji%2520-%2520Zarys%2520historii%2520niemieckiej%2520Roslandpolitik.pdf&clen=1049405&pdfilename=IZPP402022Niemcy%20wobec%20Rosji%20-%20Zarys%20historii%20niemieckiej%20Roslandpolitik.pdf> (date of access 10.12. 2022).

8. Greschat M. „Mehr Wahrheit in der Politik!» Das Tübinger Memorandum von 1961. *Vierteljahrehefte für Zeitgeschichte*, Vol. 48. (3). 2000. Pp. 491–513.

9. Außenpolitik: Annäherung ohne Wandel. *Die Zeit*. URL: <https://www.zeit.de/2013/20/entspannungspolitik-annaeherung-sozialdemokraten/seite-3> (date of access 10.12. 2022).

10. Meister S. Reframing Germany's Russia policy – an opportunity for the EU. *Policy Brief*, Vol. 100. 2014. Pp. 1–12.

11. Gotz R. Germany and Russia – strategic partners? *Geopolitical Affairs*. V. 4. 2007. Pp. 2–12.

12. Formuszewicz R. Przyszły status prawny Widocznego Znaku. Rządowy projekt ustawy o utworzeniu Fundacji Niemieckie Muzeum Historyczne», Instytut Zachodni im. Z. Wojciechowskiego w Poznaniu, Poznań, 2008. 37 s.

13. Łukasz Dobrowolski: Polityka Wandel durch Handel okazała się fiaskiem. URL: <https://www.gazetaprawna.pl/podcasty/obiektywnie-o-biznesie/podcast/8379971,lukasz-dobrowolski-polityka-wandel-durch-handel-okazala-sie-fiaskiem-podcast.html> (date of access 09.12.2022).

14. Rahr A. Germany and Russia: A Special Relationship. *The Washington Quarterly*. Vol. 30 (2). Pp. 137–145. doi: 10.1162/wash.2007.30.2.137.

15. Schröder bei Putin: 'Beziehungen können besser werden'. URL: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/schroeder-bei-putin-beziehungen-koennen-besser-werden-a-293896.html> (date of access 10.12. 2022).

16. Deutschland und Osteuropa: Was das Sterben in der Ukraine verlängert. URL: <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/ukraine-krieg-aussenpolitik-in-ostmitteleuropa-setzte-auf-putin-17894874.html> (date of access 10.12. 2022).

17. Riehle B. *Die Europäische Union als internationaler Akteur. Eine taxonomische Analyse europäischer Verhaltensoptionen*. Münster: LIT Verlag, 2013. 142 S.

18. Jungmann M. *Interregionale Kooperation als Motor der Transformation: deutsch-russische Zusammenarbeit bei der Regionalentwicklung in Russland*. Der Ruprecht-Karls-Universität. Heidelberg, 2015. 315 S.

19. Північноатлантичний договір. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення 10.12. 2022).

20. Treffen in Washington: Schrempf und Bush besprechen deutsch-amerikanische Krise. URL: <https://www.spiegel.de/wirtschaft/treffen-in-washington-schrempf-und-bush-besprechen-deutsch-amerikanische-krise-a-246902.html> (date of access 10.12. 2022).

21. The inglorious Bundeswehr. URL: <https://www.politico.eu/article/german-military-bundeswehr-defense-budget/> (date of access 10.12. 2022).

22. Россия, вперед! Стаття Дмитрия Медведева. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/5413> (дата звернення 15.11.2021).

23. Amt A. Speech by Federal Minister Steinmeier in Munich as part of the Süddeutsche Zeitung and Allianz Cultural Foundation's lecture series Let's talk about Europe. *German Federal Foreign Office*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/070114-muenchen/232632> (date of access 01.11.2022).

24. Putin's useful German idiots. URL: <https://www.politico.eu/article/putin-merkel-germany-scholz-foreign-policy-ukraine-war-invasion-nord-stream-2/> (date of access 01.11.2022).

25. Forsberg T. From Ostpolitik to 'frostpolitik'? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia. *International Affairs*. Vol. 92. (1). Pp. 21–42.

26. Siddi M. German Foreign Policy towards Russia in the Aftermath of the Ukraine Crisis: A New Ostpolitik? *Europe-Asia Studies*, Bund. Vol. 68 (4). Pp. 665–677. doi: 10.1080/09668136.2016.1173879.

27. Larres K., Wittlinger R. A Fragile Friendship: German-American Relations in the Twenty-First Century. *German Politics*. Vol. 23. Pp. 152–157. doi: 10.1080/09644008.2018.1429412.

28. Kritik an Merkels Außenpolitik: „Ängstlicher Blick auf die Schlagzeile“. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/kritik-an-merkels-aussenpolitik-aengstlicher-blick-auf-die-schlagzeile-1488678.html> (date of access 09.11.2022).

29. Antiamerikanismus: Russland ist nicht das einzige Problem der SPD. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/die-spd-und-amerika-russland-ist-nicht-das-einzig-problem-17960035.html> (date of access 09.11.2022).

30. Makarychev A., Meister S. The Modernisation Debate and Russian-German Normative Cleavages. *Bund* 16, Vol. 1, Pp. 80–94. doi: 10.1080/15705854.2014.965897.

31. Außenpolitik: Von wegen 'Moralecke'. URL: <https://www.zeit.de/2013/12/Aussenpolitik-Menschenrechte> (date of access 19.12.2022).

32. Russland lässt deutsche Stiftungen durchsuchen. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2013-03/deutsche-stiftungen-russland-razzia> date of access 03. 01. 2023).

33. Daehnhardt P., Handl V. *Germany's Eastern Challenge and the Russia–Ukraine Crisis: A New Ostpolitik*

in the Making?. *German Politics*, Vol. 27. Pp. 445–459, 10.2018, doi: 10.1080/09644008.2018.1448385.

34. German and Russian Relations Are at an Impasse. URL: <https://www.spiegel.de/international/germany/german-and-russian-relations-are-at-an-impasse-a-835862.html> (date of access 09. 01. 2023).

35. Polke-Majewski K. Jan Techau: 'Deutschland ist in fast panischer Angst vor Russland gefangen'. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2014-05/russland-putin-deutschland-aussenpolitik-ukraine-techau-interview> (date of access 09. 01. 2022).

36. Schröder, die SPD und der Kreml: Die Fäden der Moskau-Connection enden in Hannover. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/schatten-von-schroeders-russland-kontakte-ueber-der-spd-18007799.html> (date of access 09. 01. 2023).

37. Lukrativer Großauftrag: Siemens baut den Russen-ICE. URL: <https://www.spiegel.de/wirtschaft/lukrativer-grossauftrag-siemens-baut-den-russen-ice-a-333900.html> (date of access 09. 01. 2023).

38. Kramer M. The Myth of a No-NATO-Enlargement Pledge to Russia. *The Washington Quarterly*. Vol. 2. 2009. Pp. 39–61,

39. Steinmeier kritisiert 'Säbelrasseln' gegenüber Russland. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/nato-in-osteuropa-steinmeier-kritisiert-saebelrasseln-gegenueber-russland-1.3040243> (date of access 09. 01. 2022).

40. MacFarquhar N. In Talks With Merkel, Putin Calls for Improving Relations With Europe. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/05/11/world/europe/putin-urges-reconciliation-with-europe-in-talks-with-merkel.html> (date of access: 10.11.2022).

41. Merkel: Mittelfristig wieder enge Partnerschaft mit Russland. URL: <https://www.dw.com/de/merkel-mittelfristig-wieder-enge-partnerschaft-mit-russland/a-17640206> (date of access: 10.11.2022).

42. Weiland S. Krim-Krise: Außenminister Steinmeier in der Ukraine. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-krise-aussenminister-steinmeier-in-der-ukraine-a-960193.html> (date of access: 10.11.2022)

43. Reiermann C. Schäuble Compares Putin Moves in Crimea to Policies of Hitler. URL: <https://www.spiegel.de/international/germany/schaeuble-compares-putin-moves-in-crimea-to-policies-of-hitler-a-961696.html> (date of access: 10.11.2022)

44. Ukraine-Krise: Steinmeier warnt vor Sanktionen gegen Moskau – Politik – SZ.de. <https://www.sueddeutsche.de/politik/bundesaussenminister-steinmeier-warnt-vor-sanktionen-gegen-russland-1.1940171> (date of access: 10.11.2022).

45. Siemens CEO meets Putin and commits company to Russia. URL: <https://www.ft.com/content/6d774238-b506-11e3-a746-00144feabd0> (date of access: 10.11.2022).

46. Außenminister Frank-Walter Steinmeier: „Es geht nur mit Russland“. URL: <https://taz.de//5026298/> (date of access 01.12.2022).

47. Wolschner K. Schröder verteidigt Rosneft-Posten: Problem? Was für ein Problem? URL: <https://taz.de//5443930/> (date of access 01.12.2022).

48. Alexej Nawalny: Heiko Maas droht erstmals mit Stopp von Nord Stream 2. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-09/heiko-maas-alexey-nawalny>

(date of access 13.12.2022).

49. Koalitionsvertrag 2021. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/gesetzesvorhaben/koalitionsvertrag-2021-1990800> (date of access 11.12.2022).

50. German Chancellor Angela Merkel visits White House before leaving office. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/german-chancellor-angela-merkel-visit-white-house-leaves/story?id=78850366> (date of access 23.11.2022).

51. Olaf Scholz besucht Wladimir Putin in Moskau: »Wir haben kein Thema ausgelassen. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/olaf-scholz-besucht-wladimir-putin-in-moskau-wir-haben-kein-thema-ausgelassen-a-e978578b-0b98-4d9b-97c3-d4ff7a747e43> (date of access 15.11.2022).

52. Flurry of embassies decamp to western Ukraine. URL: <https://www.politico.eu/article/embassies-ukraine-kyiv-lviv-putin/> (date of access 13.11.2022).

53. Europäische Krisendiplomatie: Deutsche Außenpolitik ist von einem ausgeprägten Egoismus. *Der Spiegel*. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/europaeische-krisendiplomatie-ex-botschafter-ueber-die-rollen-von-emmanuel-macron-und-olaf-scholz-a-f514b866-6b4e-4b41-8583-fa7d49c77722> (date of access: 10.11.2022).

54. It's time Germany abandons its foreign policy la-la land. URL: <https://www.politico.eu/article/olaf-scholz-germany-foreign-policy-turning-point-zeitenwende/> (date of access 15.11.2022).

REFERENCES:

1. Grecja – tragedia trwa. URL: <https://www.forbes.pl/gielda/jak-doszlo-do-kryzysu-gospodarczego-w-grecji/vwxh3n4> (date of access: 08.11.2022).

2. Węc J. Niemcy wobec kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej w latach 2011 – 2016. *Politeja*. Vol. 4. Pp. 273–309. doi: <https://doi.org/10.12797/Politeja.14.2017.49.15>.

3. Tendera-Właszczuk H. Kryzys migracyjny zagrożeniem dla realizacji projektu zjednoczonej Europy. *Immigration crisis as a threat to the United Europe project*. URL: <https://repozytorium.ka.edu.pl/handle/11315/20297> (date of access: 08.11.2022.)

4. Niemcy. Jest oficjalna odpowiedź ws. reparacji dla Grecji. URL: <https://www.dw.com/pl/niemcy-jest-oficjalna-odpowiedz-ws-reparacji-dla-grecji/a-50892945> (date of access 12.11.2022).

5. Tsygankov A. (2016) Russia's Foreign Policy Change and Continuity in National Identity. Fourth edition. London-New Yourk: Rowman & Littlefield. 514 p.

6. Holovchenko V. (2016) Vytoky ahresyvnosti zovnishn'oyi polityky Rosiyi. [The origin of aggressiveness of Russia foreign policy]. Kyiv historical studies. Vol. 2. Pp. 68–75 (In Ukrainian).

7. Żerko S. *Niemcy wobec Rosji. Zarys historii niemieckiej Rosslandpolitik*. Poznań: Instytut Zachodni. URL: https://efaidnbnmnnibpcajpcglcfindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.iz.poznan.pl%2Fplik%2Cpobierz%2C4735%2C833a0166bafabcf6c_ba147e745c08ef%2FIZPP402022Niemcy%2520wobec%2520Rosji%2520

%2520Zarys%2520historii%2520niemieckiej%2520Russlandpolitik.pdf&clen=1049405&pdfilename=IZPP40222Niemy%20wobec%20Rosji%20-%20Zarys%20historii%20niemieckiej%20Russlandpolitik.pdf (date of access 10.12. 2022).

8. Greschat M. (2000) „Mehr Wahrheit in der Politik!» Das Tübinger Memorandum von 1961. *Vierteljahrehefte für Zeitgeschichte*, Vol. 48. (3). Pp. 491–513.

9. Außenpolitik: Annäherung ohne Wandel. *Die Zeit*. URL: <https://www.zeit.de/2013/20/entspannungspolitik-annaeherung-sozialdemokraten/seite-3> (date of access 10.12. 2022).

10. Meister S. (2014) Reframing Germany's Russia policy – an opportunity for the EU. *Policy Brief*, Vol. 100. Pp. 1–12,

11. Gotz R. (2007) Germany and Russia – strategic partners? *Geopolitical Affairs*. V. 4. Pp. 2–12.

12. Formuszewicz R. (2008) Przyszły status prawny Widocznego Znaku. Rządowy projekt ustawy o utworzeniu Fundacji Niemieckie Muzeum Historyczne», Instytut Zachodni im. Z. Wojciechowskiego w Poznaniu, Poznań.

13. Łukasz Dobrowolski: Polityka Wandel durch Handel okazała się fiaskiem. URL: <https://www.gazetaprawna.pl/podcasty/objektywnie-o-biznesie/podcast/8379971,lukasz-dobrowolski-polityka-wandel-durch-handel-okazala-sie-fiaskiem-podcast.html> (date of access 09.12.2022).

14. Rahr A. (2018) Germany and Russia: A Special Relationship. *The Washington Quarterly*. Vol. 30 (2). Pp. 137–145. doi: 10.1162/wash.2007.30.2.137.

15. Schröder bei Putin: 'Beziehungen können besser werden'. URL: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/schroeder-bei-putin-beziehungen-koennen-besser-werden-a-293896.html> (date of access 10.12. 2022).

16. Deutschland und Osteuropa: Was das Sterben in der Ukraine verlängert. URL: <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/debatten/ukraine-krieg-aussenpolitik-in-ostmitteleuropa-setzte-auf-putin-17894874.html> (date of access 10.12. 2022).

17. Riehle B. (2013) Die Europäische Union als internationaler Akteur. Eine taxonomische Analyse europäischer Verhaltensoptionen. Münster: LIT Verlag,.

18. Jungmann M. (2015) Interregionale Kooperation als Motor der Transformation: deutsch-russische Zusammenarbeit bei der Regionalentwicklung in Russland. Der Ruprecht-Karls-Universität. Heidelberg,.

19. Pivnichnoatlantychnyy dohovir. [North Atlantic Treaty]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_17120.htm (data zvernennya:10.12. 2022) (In Ukrainian).

20. Treffen in Washington: Schrempf und Bush besprechen deutsch-amerikanische Krise. URL: <https://www.spiegel.de/wirtschaft/treffen-in-washington-schrempf-und-bush-besprechen-deutsch-amerikanische-krise-a-246902.html> (date of access 10.12. 2022).

21. The inglorious Bundeswehr. URL: <https://www.politico.eu/article/german-military-bundeswehr-defense-budget/> (date of access 10.12. 2022).

22. Rossiya, vpered! Stat'ya Dmitriya Medvedeva. [Go ahead, Russia! The article of Dmitrii Medvedev]. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/5413> (data zvernennya:15.11.2021). (In Russian)

23. Amt A. Speech by Federal Minister Steinmeier in Munich as part of the Süddeutsche Zeitung and Allianz Cultural Foundation's lecture series Let's talk about Europe. *German Federal Foreign Office*. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/070114-muenchen/232632> (date of access 01.11.2022).

24. Putin's useful German idiots. URL: <https://www.politico.eu/article/putin-merkel-germany-scholz-foreign-policy-ukraine-war-invasion-nord-stream-2/> (date of access 01.11.2022).

25. Forsberg T. (2017) From Ostpolitik to 'frostpolitik'? Merkel, Putin and German foreign policy towards Russia. *International Affairs*. Vol. 92. (1). Pp. 21–42.

26. Siddi M. German Foreign Policy towards Russia in the Aftermath of the Ukraine Crisis: A New Ostpolitik? *Europe-Asia Studies*, Bund. Vol. 68 (4). Pp. 665–677. doi: 10.1080/09668136.2016.1173879.

27. Larres K., Wittlinger R. A Fragile Friendship: German–American Relations in the Twenty-First Century. *German Politics*. Vol. 23. Pp. 152–157. doi: 10.1080/09644008.2018.1429412.

28. Kritik an Merkels Außenpolitik: „Ängstlicher Blick auf die Schlagzeile“. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/kritik-an-merkels-aussenpolitik-aengstlicher-blick-auf-die-schlagzeile-1488678.html> (date of access 09.11.2022).

29. Antiamerikanismus: Russland ist nicht das einzige Problem der SPD. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/die-spd-und-amerika-russland-ist-nicht-das-einzige-problem-17960035.html> (date of access 09.11.2022).

30. Makarychev A., Meister S. The Modernisation Debate and Russian-German Normative Cleavages. *Bund* 16, Vol. 1, Pp. 80–94. doi: 10.1080/15705854.2014.965897.

31. Außenpolitik: Von wegen 'Moralecke'. URL: <https://www.zeit.de/2013/12/Aussenpolitik-Menschenrechte> (date of access 19.12.2022).

32. Russland lässt deutsche Stiftungen durchsuchen. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2013-03/deutsche-stiftungen-russland-razzia> date of access 03. 01. 2023).

33. Daehnhardt P., Handl V. Germany's Eastern Challenge and the Russia–Ukraine Crisis: A New Ostpolitik in the Making?. *German Politics*, Vol. 27. Pp. 445–459, 10. 2018, doi: 10.1080/09644008.2018.1448385.

34. German and Russian Relations Are at an Impasse. URL: <https://www.spiegel.de/international/germany/german-and-russian-relations-are-at-an-impasse-a-835862.html> (date of access 09. 01. 2023).

35. Polke-Majewski K. Jan Techau: 'Deutschland ist in fast panischer Angst vor Russland gefangen'. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2014-05/russland-putin-deutschland-aussenpolitik-ukraine-techau-interview> (date of access 09. 01. 2022).

36. Schröder, die SPD und der Kreml: Die Fäden der Moskau-Connection enden in Hannover. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/schatten-von-schroeders-russland-kontakte-liegt-ueber-der-spd-18007799.html> (date of access 09. 01. 2023).

37. Lukrativer Großauftrag: Siemens baut den Russen-ICE. URL: <https://www.spiegel.de/wirtschaft/lukrativer-grossauftrag-siemens-baut-den-russen-ice-a-333900.html> (date of access 09. 01. 2023).

38. Kramer M. The Myth of a No-NATO-Enlargement Pledge to Russia. *The Washington Quarterly*. Vol. 2. 2009. Pp. 39–61.
39. Steinmeier kritisiert 'Säbelrasseln' gegenüber Russland. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/nato-in-osteuropa-steinmeier-kritisiert-saebelrasseln-gegenueber-russland-1.3040243> (date of access 09. 01. 2022).
40. MacFarquhar N. In Talks With Merkel, Putin Calls for Improving Relations With Europe. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2015/05/11/world/europe/putin-urges-reconciliation-with-europe-in-talks-with-merkel.html> (date of access: 10.11.2022).
41. Merkel: Mittelfristig wieder enge Partnerschaft mit Russland. URL: <https://www.dw.com/de/merkel-mittelfristig-wieder-enge-partnerschaft-mit-russland/a-17640206> (date of access: 10.11.2022).
42. Weiland S. Krim-Krise: Außenminister Steinmeier in der Ukraine. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/krim-krise-aussenminister-steinmeier-in-der-ukraine-a-960193.html> (date of access: 10.11.2022)
43. Reiermann C. Schäuble Compares Putin Moves in Crimea to Policies of Hitler. URL: <https://www.spiegel.de/international/germany/schaeuble-compares-putin-moves-in-crimea-to-policies-of-hitler-a-961696.html> (date of access: 10.11.2022)
44. Ukraine-Krise: Steinmeier warnt vor Sanktionen gegen Moskau – Politik – SZ.de. <https://www.sueddeutsche.de/politik/bundesaussenminister-steinmeier-warnt-vor-sanktionen-gegen-russland-1.1940171> (date of access: 10.11.2022).
45. Siemens CEO meets Putin and commits company to Russia. URL: <https://www.ft.com/content/6d774238-b506-11e3-a746-00144feabdc0> (date of access: 10.11.2022).
46. Außenminister Frank-Walter Steinmeier: „Es geht nur mit Russland“. URL: <https://taz.de/!5026298/> (date of access 01.12.2022).
47. Wolschner K. Schröder verteidigt Rosneft-Posten: Problem? Was für ein Problem? URL: <https://taz.de/!5443930/> (date of access 01.12.2022).
48. Alexej Nawalny: Heiko Maas droht erstmals mit Stopp von Nord Stream 2. URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-09/heiko-maas-alexey-nawalny-nord-stream-gruene-gerhard-schroeder> (date of access 13.12.2022).
49. Koalitionsvertrag 2021. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/gesetzesvorhaben/koalitionsvertrag-2021-1990800> (date of access 11.12.2022).
50. German Chancellor Angela Merkel visits White House before leaving office. URL: <https://abcnews.go.com/Politics/german-chancellor-angela-merkel-visit-white-house-leaves/story?id=78850366> (date of access 23.11.2022).
51. Olaf Scholz besucht Wladimir Putin in Moskau: »Wir haben kein Thema ausgelassen. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/olaf-scholz-besucht-wladimir-putin-in-moskau-wir-haben-kein-thema-ausgelassen-a-e978578b-0b98-4d9b-97c3-d4ff7a747e43> (date of access 15.11.2022).
52. Flurry of embassies decamp to western Ukraine. URL: <https://www.politico.eu/article/embassies-ukraine-kyiv-lviv-putin/> (date of access 13.11.2022).
53. Europäische Krisendiplomatie: Deutsche Außenpolitik ist von einem ausgeprägten Egoismus. *Der Spiegel*. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/europaeische-krisendiplomatie-ex-botschafter-ueber-die-rollen-von-emmanuel-macron-und-olaf-scholz-a-f514b866-6b4e-4b41-8583-fa7d49c77722> (date of access: 10.11.2022).
54. It's time Germany abandons its foreign policy la-la land. URL: <https://www.politico.eu/article/olaf-scholz-germany-foreign-policy-turning-point-zeitenwende/> (date of access 15.11.2022).

Westbindung or Ostpolitik: Russia in the foreign policy orientation of the Federal Republic of Germany

Stetsiuk Nataliia Mykolaivna

Ph.D. in History,
Head of the Department of International
Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenka str., 57, Ivano-Frankivsk,
Ukraine
ORCID: 0000-0003-3328-628X

Boichuk Orest Ihorovych

Ph.D. in Political Science,
Associate Professor at the Department
of International Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenka str., 57, Ivano-Frankivsk,
Ukraine
ORCID: 0000-0003-3328-628X

The scientific research is dedicated to analysis of the foreign policy of Germany toward Russia. The difference between Ostpolitik and Westbindung was mainly researched. The authors emphasized that the Germany foreign policy principle called "Russia first" had been formed by G. Schröder's administration. After this, the principle had developed into the so-called policy of Russlandversteher, which had been created among Germany's political environment an attitude of total apology. Any Russian political tendencies against international law or against human rights were received through the fingers. It is pointed out that the foreign policy of Germany is based on the concept of Zivilmacht, which states that foreign policy of the country must be provided on just clearly-definite values. The values eliminate using of military instruments to achieve national interest.

German foreign policy has some kind of special feeling towards Russian Federation. After the end of II World War, had been started new phase mutual relations, although it had disputes. It should note that before the SDP took a power in the end of 60th, new ways of future cooperation with USSR. had been discussed actively.

It should be noted apart that the Ostpolitik of Germany, which first had been implemented by social democrats and it had developed by its very actively, is a part of the struggle against the influence of the United States over Europe. It is one of the main arguments by social democrats. According to the author's vision, it shouldn't reduce the increase of the role "Russia first" had played by the economic lobby, which has a linkage with social democrats.

It is pointed out that Ukraine has a unique chance to transform the priorities of the foreign policy of Germany to separate from Russia. The creation new mutual relation between Ukraine and Germany should be based on the understanding key principles of foreign policy Zivilmacht. In addition, has to understand political environment in country more deeply, in order to create successful strategy towards Germany

Key words: German foreign policy, Ostpolitik, Westbindung, Russia first, Zivilmacht, Russia.